

ÖNÉLETRAJZ

1951. január 30-án Miskolcon születtem. Feleségem, Paksi Judit (1953) matematika, fizika, ábrázoló geometria, számítástechnika szakos középiskolai tanár. Az M&P Térképműhely Bt. ügyvezetőjeként ment nyugdíjba. Három gyermekünk van: Judit (1982), Mátyás (1984) és Zsuzsa (1988).

Miskolcon a Földes Ferenc Gimnáziumban érettségiztem 1969-ben. A morfológiához kapcsolódó első dolgozataim (*A Bükk hegység földrajza, különös tekintettel a karszt jelenségeire* és a *Nem karrosodó kőzetek lepusztulási formái*) itt születtek. Eredményeim elismeréseként 1967-ben megkaptam a Földes Ferenc Gimnázium aranykoszorús jelvényét.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karán 1974-ben geofizikus, 1975-ben kartográfus oklevelet szereztem. Diplomamunkáim (*A Pannon-medence tektonikája*, illetve a *Geofizikai földgömbök szerkesztése*) jó alapot jelentettek későbbi kutatásaim számára.

1974 szeptemberétől a Kartográfiai Vállalatnál térképszerkesztőként dolgoztam. 1976–81 között a *Magyarország földrajzínév-tára II. (1 : 150 000)* munkáiban vettem részt. Ezt követően a négy nyelvű nemzetközi szakfolyóirat, a *Cartactual* egyik térképszerkesztője lettem, majd 1983. június 1-jén kineveztek irányító térképszerkesztőnek. Számos útikönyv térképmellékletei, Magyarország légi navigációs térképsorozata, autótérképek és földgömbök tervezési munkáinak irányítása mellett felelős szerkesztői feladatokat is elláttam (*Kuba 1: 1 250 000-es térképe*, a *25 cm-es domborzati földgömbök* magyar, angol német és cseh nyelven, a *40 cm-es szétszedhető szerkezeti morfológiai Föld-modellek* magyar és angol változatai), de a geokartográfiai *kutatási munkák* vezetése és végzése is rám hárult (*A tengerfenék-domborzat ábrázolása, földrajzínév-tára; A Föld szilárd felszíne* című térkép szerkesztése). 1989-ben a 2. Szerkesztő osztály vezetője, a vállalat szerkesztőbizottságának tagja lettem (*Földrajzi Világatlasz bővített kiadása, Történelmi világatlasz*). 1990-ben és 1991-ben a vállalat összevont Szerkesztő osztályát vezettem. Munkám elismerésül 1978-ban és 1984-ben „Kiváló dolgozó” (vállalati); 1987-ben „Kiváló munkáért” (MÉM miniszteri) kitüntetést kaptam.

1982-ben angol nyelvből középfokú, 1988-ban orosz nyelvből alapfokú vizsgát tettem.

Egyetemi doktori címet 1985-ben szereztem „*Az óceán- és tengerfenék domborzata. Tenger alatti felszínek ábrázolása kisméretarányú térképeken*” című dolgozatommal. Kandidátusi értekezésemet *Tengervízzel fedett felszínek ábrázolása kisméretarányú térképeken* címmel 1992-ben védtem meg. 2010-ben *A Világtenger (A kutatástól a komplex leírásig)* címmel benyújtott akadémiai doktori értekezésemet 2011-ben sikeresen megvédtem, és 2012-ben elnyertem az MTA doktora címet.

1992-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem Térképtudományi Tanszékén dolgozom, előbb adjunktusként, 1993-tól docensként, 2007-től habilitált egyetemi docensként. (2006-ban a Miskolci Egyetemen, majd 2007-ben az Eötvös Loránd Tudományegyetemen habilitáltam.) 2009-ben kaptam meg egyetemi tanári kinevezésemet. 2013 decemberében, nyugdíjba vonulásomkor elnyertem a professor emeritus címet. „Közérdeklő önkéntes szerződés” keretei között alkalmanként segítem a tanszéken folyó munkát, illetve részt veszek a doktori képzésben.

Térképész hallgatóknak *Atlaszkartográfiát* és *Közgazdaságtan-Üzemszervezést* (1992 óta, 2010-től *Szakszeminárium 2.* címmel), *Földrajzi információs rendszereket* (1993- és 1994-ben), *Történelmi térképek szerkesztését* (2005- és 2006-ban), *Digitális nyomdai előkészítést* (2005-től); geográfusoknak *Tematikus kartográfiát* (1998–2004 között); *Tengertan térképész szemmel* (2006 óta) és *Földgömbök szerkesztése*, valamint *Földgömbdigitalizálás* címmel (2008 óta) speciál kollégiumokat tartok; a posztgraduális képzés keretében pedig a PhD képzés beindulásától (1993 óta) *Térképszerkesztés, térképtervezést* oktatok, míg a BSc képzés keretében *Tematikus térképek a geotudományokban* címmel tartottam előadást (2009–2012 között).

Meghívott előadóként 1998-tól 10 éven át a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen oktattam a *Kartográfia* tárgyat. A Miskolci Egyetemen 2005-től *Tengertan I. – Morfológia* címmel, a Szegedi Tudományegyetemen 2005-től *Tengertan térképész szemmel* címmel, míg a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen Kolozsváron 2008–2010 között a tavaszi szemeszterekben *Globális természeti változások* címmel tartottam féléves, 30 tanórás, tömbösített kurzusokat, majd 2011 és 2012-ben *Tanulmányok a térképészet tárgyköréből, különös tekintettel a földrajzi nevekre*, valamint 2013-tól *A magyar atlaszkiadás* címmel előadássorozatot. Ezek mellett 2012-től az őszi szemeszterre meghívtak a kolozsvári egyetem rendes tanárának is. Ennek keretében az Oceanográfia tantárgy féléves előadásait tartom és gyakorlatait vezetem 2016-ig.

Oktatási tevékenységemet szerénytelenség nélkül nevezhetem iskolateremtőnek. Tanszékünkön 9 főállású oktató és 2 mérnök tanár dolgozik. Közülük 7-nek voltam tanára (a nappali képzés vagy nyári gyakorlat vezetése kapcsán). A tanszékünkön az 1992–2015 februárja közötti időszakban az ötéves képzésben végzett 234 hallgatóból 69-nek segítettem konzulensként diplomamunkája elkészítését. A 2009–15 februárja között végzett 122 BSc-s diplomát szerzett hallgatóból 11-nek voltam témavezetője a szakdolgozata, 2009–16 januárja között végzett 71 MSc-s hallgató közül 11-nek a diplomamunkája elkészítésében. Végül – nyugdíjasként – 2018-ban egy MSc-s hallgató munkáját segítettem sikerrel.

Az ELTE Földrajz–földtudományi Doktori iskolája térképész programjának alapító, illetve törzstagjaként 12 doktorjelölt munkáját irányítottam, illetve irányítom. Közülük tízen abszolutóriumot, öten pedig fokozatot is szereztek. Két hallgatóm nem szerzett abszolutóriumot. Jelenleg egy abszolutóriumot szerzett hallgatóm van. Két egyetemi doktori, valamint két PhD dolgozatnak voltam bírálója. Egy egyetemi doktori és 25 PhD szigorlati vizsgán vizsgáztatóként (ebből tízen elnökként, illetve elnökként is), négy PhD védésen elnökként, haton titkárként, további heten bizottsági tagként közreműködtem.

Tudományos diákköri dolgozatok (országos) elbírálásában két alkalommal dolgoztam. Négy hallgatóm jutott az országos döntőbe.

Tíz külföldi hallgató szakmai munkáját segítettem részképzés keretében itthon. A kolozsvári egyetemen pedig az 2008 és 2016 között több mint 210 hallgatóm volt.

Több alkalommal hívtak meg a szakközépiskolai képzés keretében folyó technikus-képesítő vizsgák elnökének.

A Magyar Tudományos Akadémián az MTA doktora cím megszerzéséért folyó eljárásban egy alkalommal voltam bíráló Timár Gábor nyilvános védésén, 2019-ben.

2002-től tagja vagyok a térképész szak államvizsga-bizottságainak (2011-től elnökként is). 2009-től a *Professzorok tanácsának*. 2003–2014 között az ELTE Informatikai Kar *Hallgatói fegyelmi testületének* elnöke voltam.

Az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelenő *Magyar Nagylexikon* 19 kötetének elkészítésében szócikkek szerzőjeként, lektorként, valamint térképszerkesztőként, -tervezőként és rajzolóként is dolgoztam. Részt vettem az első hazai digitális faksimile atlasz, a *Közép-Európa atlasz*; az első magyar *Elektronikus Világtalasz* elkészítésében. Hallgatók bevonásával közreműködtem a Stiefel Kft. gondozásában megjelent, a Kart&Text Kartografikai Műhely szervezésével készített *Történelmi atlasz*, valamint az Officina Nova Kiadónál a Glatz Ferenc által szerkesztett *A magyarok krónikája* című kiadvány térképeinek elkészítésében. 1993–94-ben az *NCGIA Core Curriculum* térinformatikai tananyag magyar változatának létrehozásában és a II. kötet szerkesztésében jelentős részt vállaltam. 1995–96 folyamán készítettem el a *Budapesti Elektromos Művek Rt. működési területét* ábrázoló, 18 térképlapból álló *kézírtos térképművet*. 1996–2002 között a Magyar Könyvklub és a Helikon Kiadó *Új Képes Történelem* sorozata, a 9+1 kötetes *Magyarország története* és *Erdély* című kiadvány térképeit szerkesztettem. Az egykötetes *Magyarország képes története* a magyar mellett angol, német és francia nyelven is megjelent, az *Értékkörző Magyarország* pedig több (bővített) magyar és angol kiadást is megért. A Kossuth Kiadó gondozásában *Kontinensről kontinensre* címmel elkészült földrajzi-földtudományi ismeretterjesztő könyvsorozat hét kötetéből négynek a térképszerkesztési, -tervezési munkái a vezetésemmel, Tanszékünkön készültek. Közülük is kiemelkedő Galács András *Óceánok-Sarkvidékek* című munkája, amely előtanulmányul szolgált az *első magyar tengeratlasz* elkészítéséhez. Ezt a munkát a 2004-ben a Topográf – Nyír-Karta kiadásában megjelent *Nagy Világtalasz Tengerfenék-domborzat térképekkel, leírásokkal és adatokkal* című, 32 oldalas fejezete szerzőjeként magaménak tudhatom. Felkérést kaptam Dobozy Maria *Remembering the present / The medieval German poet-minstrel in cultural context* című 2005-ben Belgiumban kiadott, valamint Sir Bryan Cartledge *The Will to Survive – A History of Hungary* című Londonban megjelent munkája térképeinek megszerkesztésére. Az utóbbi „Megmaradni” címmel megjelent két magyar (2008-as és 2010-es) kiadásának térképeit is én készítette. Felkértek a Magyar Könyvklub kiadásában az angol *The Times Atlas of the World History* magyar fordításaként 1999-ben, valamint a Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában 2006-ban megjelent *National Geographic Student Atlas* magyar változatának elkészítésére. Az *1956 eseményei* című (társszerzős) történelmi atlaszomat a forradalom 50. évfordulójára adták ki. Szakmám révén neves geográfusokkal, geológusokkal, történészekkel, nyelvészekkel volt módom együtt dolgozni. *A Világtenger kartográfus szemmel* című

könyvem 2012-ben jelent meg. 2014-ben térképeimmel illusztrálva adták ki Magyarics Tamás: *Az Egyesült Államok külpolitikájának története* című munkáját, és illusztráltam Frank Tibor–Magyarics Tamás 2018-ban, angol nyelven megjelent *Handouts for U.S. History*-ját is. Csoma Mózes: *Korea története* (2018) és *A History of Korea* (2019) című munkái ugyancsak az én térképeimmel jelentek meg. Tagja voltam a 2018-ban kiadott *Magyarország Nemzeti Atlasza Természeti Környezet* című kötete magyar és angol kiadása Szerkesztőbizottságának és Kartográfiai Tanácsadó Bizottságának.

Publikációs tevékenységem során 50-nél több szakkikk, tanulmány (6 idegen nyelven), 23 konferenciaközlemény (14 idegen nyelven), 101 könyvrészlet (17 idegen nyelven) és 9 felsőoktatási tankönyv vagy könyvrészlet jelent meg. Több mint 30 kéziratot tanulmány és térkép(mű), kutatási és lektori jelentés, illetve doktori és PhD értekezés bírálóinak szerzője vagy társszerzője voltam (MTMT).

Több mint 90 szakmai előadást, illetve poszterbemutatót tartottam, kisebb részét társszerzőkkel (számos közülük idegen nyelvű): <http://lazarus.elte.hu/hun/dolgozo/marton/eloadasok.htm>.

Munkáim közül az 1986-ban irányításommal készített *40 cm átmérőjű szétszedhető szerkezeti morfológiai Föld-modell*, illetve ennek 1988-as angol nyelvű változata 1989-ben a Nemzetközi Térképészeti Társulás (ICA) budapesti konferenciáján elnyerte a legjobb szemléltetőeszköz díjat; *A magyarok krónikája a Szép magyar könyv 1995* versenyen I. díjat, a III. Budapesti Könyvfesztiválon közönségszavazást nyert el; a *Szép magyar térkép* évente megrendezett versenyen 6 alkalommal voltam díjazott; s egyebek mellett az *1956 eseményei 56 térképen és képeken* című történelmi atlaszom 2007-ben megkapta a HUNDIDAC Arany-, a *National Geographic Diákatlasz* a HUNDIDAC Ezüst-díját. A *Virtuális Glóbuszok Múzeuma* pedig 2009-ben III. díjat kapott a *Digitális magyar térkép 2008*-as versenyen.

Kutatási munkáim közül *A Jeges-tenger földrajzinév-tárát* az ICA 1993-as kölni konferenciáján mutattam be. Az új elnök, Ron Furness a munka folytatására kért. 1995 nyarára tanszékünk diplomázó térképész hallgatóinak bevonásával elkészítettem a névtárat a Világtenger egész területére. A pekingi konferenciára (2001) készült el a *Standardization of Undersea Feature Names* angol–magyar változata a Nemzetközi Hidrográfiai Szervezet (Monaco), illetve a magyar szakemberek részére. Ennek végső, javított és tárcaközi Földrajzinév-bizottság által is jóváhagyott változatát a dél-afrikai (Durban, 2003. augusztus) konferencián adtuk át. Elfogadott tanulmányunk és előadás-lehetőségünk volt a spanyolországi ICA konferencián is, 2005-ben (*Multilingual Lexicon of Undersea Features*). A hazánkban folytatott kutatások nemzetközi visszhangját két meghívás is bizonyítja: a 2007-es bécsi (*The 13th International Seminar on the Naming of Seas and East Sea*) és a 2008-as koreai konferenciára (*The Third International Seminar on Application of Marine Geophysical Data and Undersea Feature Names and The 21st Meeting of GEBCO Sub-Committee on Undersea Feature Names*).

Kutatásaim mintául szolgálnak más szakterületek számára is. Így a bolygó kutatással kapcsolatos térképi névanyag magyar földrajzi neveinek megalkotásához és magyar fogalom-meghatározásainak kialakításához (Hargitai Henrik és mások) nyújtanak segítséget. Ugyancsak eredményeim figyelembevételére tükröződik az Akadémiai Kiadónál megjelent *A földrajzi nevek helyesírása* című szaknyelvi helyesírási szabálygyűjtemény és tanácsadó anyagában (Fábián Pál–Földi Ervin–Hönyi Ede munkája).

Két tudományos honlap alapító szerkesztője, gondozója vagyok. A <http://undersea.elte.hu> a tengerfenék földrajzi neveinek ún. földrajzi köznévi utótagjai nemzetközi egységesítését szolgálja, több évtizedes kutatásaimhoz kapcsolódva. A <http://vgm.elte.hu> a Virtuális Glóbuszok Múzeuma pedig legújabb kutatási témám folyamatosan bővülő tartalmával a hazai vonatkozású és a jelentős és/vagy általunk hozzáférhető nemzetközi kiadású föld- és éggömbök közzétételével, a magyaron kívül terveim szerint folyamatosan készülő angol és német nyelvű ismertetéseivel egyaránt szolgálja a magyar kulturális értékek mentését, széles körű bemutatását a hazai és a nemzetközi szakmai és laikus érdeklődő közönség számára, de egyben jól használható oktatási segédlet is lehet 3D-s, bármely helyzetbe forgatható, nagyítható-kicsinyíthető glóbuszmodelljeivel és a kapcsolódó részletes szakleírásokkal, fényképekkel kiegészülve.

Ez utóbbi egyik mellékterméke a „Perczel-glóbusz projektünk”, amely célul tűzte ki az 1862-re datált, 127,5 cm átmérőjű kéziratot földgömb feldolgozását a VGM számára, valamint digitális újraalkotását, tekintettel szomorú (sérült és elöregedett) állapotára. A 2012-re elkészült 1. verziót konferencia keretében mutattuk be (lásd később). 2019 első félévében a projekt újraindult. Ennek

keretében igen intenzív kutatásokkal egybekötött digitális restaurálást és rekonstrukciót végeztem, amely megalapozta a glóbusz valóságos fizikai hasonmásának elkészítését is. Ebben a munkában feleségem, Paksi Judit volt segítségemre (lazarus.elte.hu/hun/hunkarta/mfttt-kartografiai-szakosztaly/kartografiai.htm – 2019. május 16-i előadás).

Az 1998-tól négy évig *Széchenyi Professzori Ösztöndíjas* voltam.

2003-ban a Tengerek és tengerfenék-domborzati képződmények többnyelvű névtára című kutatási témám két évre *OTKA támogatást* nyert el (T43717). Értékelése 2006-ban „Kiválóan megfelel” volt. 2008-ban ugyancsak két évre nyert támogatást a Föld- (és ég-) gömbök 3D-s előállítására (Virtuális Földgömbök Múzeuma és digitális virtuális restaurálás) címmel benyújtott pályázatom (K 72104). Számos sikeres tanszéki pályázat résztvevője voltam. Kiemelendő közülük a német–francia–finn–magyar EU-program, amelynek eredményeképpen 2002-ben elkészült a *Multimediale Geschichte Ungarns und Finnlands auf CD-ROM / Multimedia History of Hungary and Finland on CD-ROM* című kiadvány az Institut für Finnougristik/Uralistik der Universität Hamburg gondozásában.

Szerzői Jogi Szakértő Testület tagja vagyok. 2013. november 1-jétől 5 éves időtartamra szóló kinevezést kaptam a közigazgatási és igazságügyi minisztertől. Eddig négy térképkészítési ügy tárgyalásán közreműködtem. 2015. július 15-től a kinevezést az új igazságügyi miniszter ugyancsak öt évre megerősítette.

A Nemzetközi Térképészeti Társulás Tengertérképezési Bizottsága (1989–2011) és a Digitális Technológia és Térképészeti Örökség Bizottsága (2011–) munkájában vettem, illetve veszek részt. Tagja vagyok az *MTA Köztisztületének* (1993–). 1997–2005 között a Magyar Tudományos Akadémia *Magyar Nyelvi Bizottságában* a földtudomány szakterületének képviselőjeként dolgoztam. 1994-től 2011-ig vettem részt a tárcaközi *Földrajzinév-bizottság* munkájában. 1993 és 2009 között tagja voltam a *Német Kartográfusok Egyesületének (Deutsche Gesellschaft für Kartographie)*. 1974-től vagyok tagja a *Magyar Földrajzi Társaságnak* és ugyancsak 1974-től a *Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaságnak* (volt Geodéziai és Kartográfiai Egyesület). Az utóbbiban mint szakosztály-összekötő 1985-től, mint a Kartográfiai szakosztály megbízott titkára 1990 tavaszától, szakosztályelnökként és az országos választmány tagjaként pedig 1990 októberétől 2015 májusáig dolgoztam (<http://lazarus.elte.hu/hun/hunkarta/mfttt-kartografiai-szakosztaly/kartografiai.htm>). 2016-ban a Magyar Földmérési Térképészeti és Távérzékelési Társaságtól a magyar polgári térképészet legnagyobb elismerését, a „Lázár deák emlékérmét” kaptam meg.

Két országos kiállítás- és konferencia társrendezője, -szervezője voltam: Nyomtatott magyar föld- és éggömbök a kezdetektől napjainkig kiállítás (Országos Széchényi Könyvtár, Budavári palota, F épület, 2010. október 15–2011. március 26.; <http://vgm.elte.hu/oszk>), amelynek zárókonferenciáját 2011. március 18-án tartottuk Néhány szó a glóbuszokról címmel (<http://lazarus.elte.hu/hun/buszke/2011-fold-es-eggomb/konf.htm>), valamint Régi és új Perczel-glóbuszok: egy 150 éves óriásgömb és rekonstrukciója (Országos Széchényi Könyvtár, Budavári palota, F épület, 2012. november 16.; <http://lazarus.elte.hu/hun/buszke/2012-percel/percel.htm>).

Budakeszi, 2019. október 06.

Márton Mátyás